

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

2.1 คอมพิวเตอร์กับการเรียนการสอน

KnezekRachlin และ Scannell 1988 (อ้างถึงใน สุตคดา, 2537) ได้แบ่งหมวดหมู่ของคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาออกเป็น 3 หมวด คือ

2.1.1 การเผยแพร่ความรู้ (Knowledge dissemination) เป็นหมวดการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการถ่ายทอดความรู้ประกอบด้วย 4 ส่วนด้วยกัน คือ

1). คอมพิวเตอร์ในฐานะผู้สอน หรือ ผู้ติว (The Computer as a tutor) อันได้แก่ การใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปช่วยในการเรียนการสอน (CAI) โปรแกรมคอมพิวเตอร์จะสอนหรือฝึกผู้เรียนในหลายรูปแบบดังเช่น การสาธิตการฝึกทักษะ การติว หรือการสอนหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง การใช้เกมประกอบการเรียนการสอน การสร้างสถานการณ์จำลอง ตลอดจนการแก้ปัญหา

2). คอมพิวเตอร์ในฐานะผู้ถูกสอนหรือสั่ง (The Computer as a tutee) ผู้เรียนสั่งคอมพิวเตอร์ให้กระทำ หรือผลิตงานตามที่ผู้เรียนต้องการ อันได้แก่ การเขียนโปรแกรม เพื่อสั่งคอมพิวเตอร์ทำตาม que ผู้เรียนต้องการ ซึ่งไปถึง การออกแบบ, การให้รหัส, การแก้ไข เหล่านี้ เป็นต้น

3). คอมพิวเตอร์ในฐานะเป็น เครื่องมือ (The Computer as a tool) อันได้แก่ การใช้คอมพิวเตอร์เป็นเครื่องมือในการ จัดกระทำเกี่ยวกับข่าวสารข้อมูลต่างๆ ในการเผยแพร่ความรู้ เช่น การจัดพิมพ์ (WordProcessing) การทดสอบ (testing) การจัดการเกี่ยวกับความก้าวหน้าในการเรียนของผู้เรียน การผลิตสื่อการเรียนการสอน การสื่อสารทางไกล เหล่านี้ เป็นต้น

4). คอมพิวเตอร์ในฐานะเป็นหัวข้อเรื่อง (The Computer as a topic) คอมพิวเตอร์ถือว่าเป็นหัวข้อเรื่องอันหนึ่ง ที่ผู้เรียนจะต้องการเรียนรู้ เช่น ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของคอมพิวเตอร์ ผลกระทบของคอมพิวเตอร์ต่อสังคม จริยธรรมเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์หรือหัวข้ออื่นๆ เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ที่ผู้เรียนสนใจจะเรียนรู้

2.1.2 การก่อให้เกิดความรู้ใหม่ (Knowledge generation) เป็นหมวดการใช้คอมพิวเตอร์ เพื่อให้เกิดความรู้ใหม่ทางการศึกษา ซึ่งประกอบด้วยการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการวิจัย และแสวงหาความรู้ใหม่ อันได้แก่ การได้มาซึ่งข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนารูปแบบต่าง เพื่อให้ได้หรือค้นพบข้อเท็จจริงใหม่ๆ โดยผ่านสถานการณ์จำลอง

2.1.3 การจัดการเกี่ยวกับข้อมูล (Information management) ในหมวดนี้จะเกี่ยวข้องกับ การใช้คอมพิวเตอร์ในการบริหาร การจัดการ และการบริการการศึกษา เช่นการเก็บบันทึกเกี่ยวกับ

นักเรียนทั้งในด้านประวัติ การลงทะเบียน ผลการเรียน การมาเรียน การเงิน บุคลากร โครงการต่างๆ

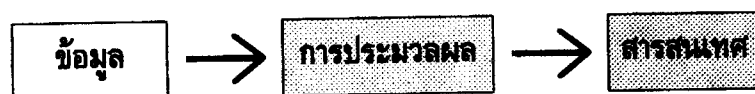
เมื่อคำนึงเฉพาะการใช้คอมพิวเตอร์เพื่อ การเรียนการสอนในห้องเรียนแล้ว เราอาจจำแนกการใช้ออกเป็น 3 รูปแบบด้วยกัน คือการใช้คอมพิวเตอร์ในฐานะเป็นหัวข้อ ของการสอนเช่น การสอนการเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ การสอนความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ประการที่สอง คือ การใช้คอมพิวเตอร์ในฐานะเป็นตัวสื่อสำหรับการเรียนการสอน โดยผ่านการใช้โปรแกรมสำเร็จรูปของ CAI ในรูปแบบต่างๆ และ ประการสุดท้ายคือ การใช้คอมพิวเตอร์ในฐานะเป็นเครื่องมือ สำหรับจัดการสอน การเตรียมการสอนอันได้แก่ การใช้คอมพิวเตอร์เพื่อการผลิตสื่อการสอน การวิเคราะห์ และทดสอบความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาวิชา ของนักเรียน การเก็บบันทึกข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับนักเรียน เช่น การมาเรียน ความก้าวหน้าในการเรียนของแต่ละคน ผลการเรียนเหล่านี้ เป็นต้น

2.2 ระบบสารสนเทศเพื่อการจัดการ (Management Information System)

Management Information System หรือ MIS มีผู้ให้ความหมายไว้หลายความหมาย ไว้ด้วยกัน ซึ่ง พิชัย (2537) ได้รวบรวมไว้ ดังนี้

James A. Senn ให้ความหมายว่า MIS เป็นระบบข้อมูลคอมพิวเตอร์ที่เน้นในด้านการสนับสนุน การตัดสินใจที่สามารถกำหนดความต้องการ ใช้สารสนเทศได้ล่วงหน้า และการตัดสินใจนั้นเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ทำให้ทราบว่าในการตัดสินใจ แต่ละครั้งจะต้องวิเคราะห์สารสนเทศใดบ้าง

Burch and Strater ให้ความหมายว่า สารสนเทศ (Information) คือข้อมูลที่ผ่านการเปลี่ยนแปลง หรือจัดกระทำเพียงผลของการเพิ่มความรู้ความเข้าใจของผู้ใช้ ลักษณะของสารสนเทศจะเป็นการรวบรวมข้อมูลหลายๆ อย่างที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อจุดมุ่งหมายอย่างหนึ่ง อย่างไม่ซ้ำรูปได้ว่าระบบสารสนเทศ หมายถึง ระบบการเก็บข้อมูล (Data) และจัดกระทำให้เป็นสารสนเทศ (Information) จัดเก็บรักษาอย่างมีระบบ เพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้ และนำเสนอผู้บริหาร เพื่อประโยชน์ในการบริหาร อาจแสดงได้ดังภาพประกอบ 1 ข้อมูลการประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ

ภาพประกอบที่ 1 แสดงการจัดกระทำสารสนเทศ

และ โอภาส โสคติลักษณ์ (2536) ให้ความหมายของคำว่า MIS ว่าเป็นระบบที่ผู้ใช้ทำงานร่วมกับอุปกรณ์สมัยใหม่ เพื่อที่จะนำเสนอสารสนเทศที่ใช้สนับสนุนการปฏิบัติงานการบริหารและการตัดสินใจภายในองค์กร ระบบนี้ใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ชุดคำสั่งงาน ฐานข้อมูลระเบียบวิธีการปฏิบัติงาน แบบจำลอง (Model) สำหรับการวิเคราะห์วางแผน ควบคุม และการตัดสินใจ เป็นองค์ประกอบที่ทำให้ระบบทำงานได้ตามความต้องการ

2.2.1 ขั้นตอนกระบวนการจัดระบบสารสนเทศ เพื่อการบริหาร

1). การเก็บรวบรวมข้อมูล (Data Collecting) หมายถึง การดำเนินการเกี่ยวกับการศึกษาวัตถุประสงค์ และความต้องการสารสนเทศของผู้ใช้ การปรับปรุงแบบเก็บรวบรวมข้อมูล การจำแนกหมวดหมู่ การดำเนินการเก็บ ระยะเวลาการเก็บข้อมูลและการมอบหมายผู้รับผิดชอบ

2). การเก็บรักษาข้อมูล (Data Storing) หมายถึง การคัดเลือกข้อมูลที่ต้องการจำแนกหมวดหมู่ การทำข้อมูลให้เป็นปัจจุบัน และ การจัดระบบแฟ้มข้อมูลให้เป็นระบบ

3). การประมวลผลข้อมูล (Data Processing) หมายถึง การจัดประมวลผลข้อมูล เพื่อเตรียมให้ผู้บริหารใช้ประกอบการตัดสินใจและ รวมถึงการประมวลผลและการปรับวิธีการเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ใช้

4). การรายงานผล การประมวลผลข้อมูล หรือ การนำเสนอข้อมูล (Data Presentation) หมายถึง การกำหนดชนิดและรูปแบบของสารสนเทศในการประมวลผล และนำเสนอไว้ตามความต้องการของผู้ใช้ ทั้งรูปแบบกำหนดเวลารวมทั้ง จัดรายละเอียดแหล่งที่จะจัดส่งรายการ ประมวลผลข้อมูล

2.2.2 ทรัพยากรการบริหารที่เกี่ยวข้องกับระบบสารสนเทศเพื่อการบริหาร

1) งบประมาณ

2). บุคลากรที่มีความพร้อมทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และด้านปริมาณบุคลากรเพียงพอในการรับผิดชอบดำเนินงานทุกระดับโดยแยกเป็น

(1) อัตรากำลัง สำหรับทรัพยากรสนับสนุนด้านบุคลากรนั้น หน่วยงานส่วนใหญ่จะมีปัญหาเกี่ยวกับจำนวนบุคลากรที่ปฏิบัติไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้บรรลุ ตามวัตถุประสงค์เท่าที่ควร ตลอดจนผู้บริหารต้องให้การสนับสนุน เห็นความสำคัญของการพัฒนาบุคลากร และการใช้ระบบสารสนเทศจริงจัง

(2) คุณภาพของบุคลากร

3). เครื่องมือ ทรัพยากรที่สนับสนุนด้านเครื่องมือส่วนมากที่ใช้ อาทิ เช่น เครื่องคำนวณ และเครื่องคอมพิวเตอร์

2.3 ระบบส่งเสริมการเกษตรของกรมส่งเสริมการเกษตร

2.3.1 หลักการทั่วไป

1). เป็นระบบการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรที่ให้ความสำคัญในการเพิ่มรายได้และเพิ่มคุณภาพชีวิตให้แก่เกษตรกรร่วมกับการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีทางการเกษตร โดยสนับสนุนให้เกษตรกรพัฒนาแผนการผลิตที่เหมาะสม

2). เป็นระบบที่มีวิธีการส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ทุกระดับมีทิศทางและเป้าหมายเดียวกัน คือ ความสำเร็จของเกษตรกรซึ่งสามารถวัดความสำเร็จได้จากรายได้ที่เพิ่มขึ้น มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3). เป็นระบบการปฏิบัติงานที่เน้นการพัฒนาตัวเกษตรกร (Farmer oriented) โดยให้การสนับสนุนทั้งในด้านความรู้ ข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยการผลิต สินเชื่อและการตลาด ให้สอดคล้องกับความต้องการและความพร้อมของเกษตรกร

4). เป็นระบบการปฏิบัติงานที่มุ่งเน้นให้เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทุกระดับมุ่งลงสู่พื้นที่จนถึงตัวเกษตรกรให้มากที่สุด

5). เป็นระบบการปฏิบัติงานที่จะสนับสนุนเกษตรกรให้พึ่งพาตนเอง และช่วยเหลือซึ่งกันและกันโดยกระบวนการกลุ่มของเกษตรกร

กรมส่งเสริมการเกษตรเริ่มใช้ระบบส่งเสริมการเกษตรนี้ตั้งแต่ วันที่ 1 มกราคม 2537 เป็นต้นไป

2.3.2 ระบบการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตร

2.3.2.1 ระบบการทำงานในพื้นที่

การปฏิบัติงานในพื้นที่จะมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1). ปรับปรุงแนวทางการพัฒนาการเกษตร (คปพ.) เพื่อใช้ประโยชน์
 - (1) ในการจัดทำเป้าหมายส่งเสริมการเกษตร ระยะยาว 5 ปี และเป็นรายปีให้ครบทุกหมู่บ้าน
 - (2) ในการจัดทำแผนงาน/โครงการ งบประมาณ ตามระบบ กชช.ก.
- 2). จัดทำทางเลือกทางการเกษตรเป็นรายหมู่บ้าน โดยอาศัยข้อมูลจากแนวทางการพัฒนาเกษตรของแต่ละหมู่บ้าน และทางเลือกของเกษตรกรระดับอำเภอ/จังหวัด
- 3). จัดทำทะเบียนครัวเรือนเกษตรกร เพื่อทราบสถานการณ์การทำการเกษตรและศักยภาพของเกษตรกร
- 4). นำเสนอทางเลือกทางการเกษตรให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และเกษตรกรทั้งรายบุคคลและรายกลุ่ม
- 5). การช่วยเกษตรกรจัดทำแผนการผลิตทางการเกษตร

6). การสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

7). ยกเลิกการจัดทำแผนเชื่อมเดิมซึ่งกำหนดให้เชื่อมครบทุกหมู่บ้านในรอบเดือนเป็นการจัดทำแผนปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรประจำเดือน ตามภารกิจและกิจกรรม ตามความเป็นจริง โดยการทำแผนร่วมกันในวันประชุมสำนักงานเกษตรอำเภอประจำเดือน

2.3.2.2 ระบบการสนับสนุนการปฏิบัติงานในพื้นที่

1). การสนับสนุนการทำแผนการผลิตของเกษตรกร

(1) การปรับปรุงคุณภาพของแนวทางพัฒนาการเกษตรระดับอำเภอ/ตำบล และเน้นการใช้ประโยชน์ภายใต้ความช่วยเหลือของทีมงานสำนักงานเกษตรจังหวัด อำเภอและคณะกรรมการประสานแผนการผลิตของเกษตรกรระดับอำเภอ

(2) การจัดทำทะเบียนครัวเรือนเกษตรกร ซึ่งต้องดำเนินการให้ครบทุกหมู่บ้านทั่วประเทศ โดยทีมงานของสำนักงานเกษตรอำเภอ และกลุ่มของเกษตรกรเองรวมทั้งคณะกรรมการหมู่บ้าน

(3) การรวบรวมข้อเสนอตามแผนการผลิตของเกษตรกร และการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ โดยความช่วยเหลือของทีมงานระดับอำเภอและจังหวัด รวมทั้งคณะกรรมการประสานแผนการผลิตของเกษตรกรระดับอำเภอ

(4) การจำแนกเกษตรกรและประเภทความต้องการสนับสนุนด้านความรู้ ป้อนการผลิต และสินเชื่อ ด้วยความช่วยเหลือของทีมงานระดับอำเภอ และคณะกรรมการประสานแผนการผลิตของเกษตรกรระดับอำเภอ

2). การสนับสนุนการปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรในพื้นที่ ประกอบด้วยระบบงานที่สำคัญหลัก ๆ 4 ระบบดังนี้

- (1) ระบบฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี
- (2) ระบบสนับสนุนปัจจัยการผลิตและเงินทุน
- (3) ระบบการติดตามและนิเทศงาน
- (4) ระบบสนับสนุนที่เกี่ยวข้อ

ระบบฝึกอบรมและถ่ายทอดเทคโนโลยี

ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงยกเลิกกิจกรรมการฝึกอบรมซึ่งใช้ในระบบฝึกอบรมและเชื่อมโยงเดิม และให้ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ยกเลิกการสัมมนาเชิงปฏิบัติการทางวิชาการ (TW) และยกเลิกการฝึกอบรมประจำเดือน (MT) โดยกำหนดให้มีทีมฝึกอบรมเฉพาะกิจ (Task Force, TF) แทนเท่าที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานในพื้นที่

2. เน้นให้ความสำคัญกับการฝึกอบรมเกษตรกรตำบลเป็นหลัก ซึ่งดำเนินการโดยจังหวัด ทั้งนี้ให้สอดคล้องกับแผนสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ส่วนการฝึกอบรมเกษตรกรนั้นให้จัดฝึกอบรมโดยมีการวิเคราะห์หาความจำเป็นการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับแผนการผลิตของเกษตรกร ตลอดจนโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรที่เหมาะสมกับพื้นที่และเกษตรกร

3. การฝึกอบรมระดับส่วนกลาง/ภาค และจังหวัด เน้นการสร้างวิทยากร และการผลิตสื่อ และสื่อที่ช่วยในการฝึกอบรม ดังนี้คือ

ระดับส่วนกลาง/ภาค

- (1) ฝึกอบรมการสร้างวิทยากรระดับจังหวัด และสร้างคู่มือเพื่อการฝึกอบรม
- (2) พัฒนาสื่อและสื่อทัศนูปกรณ์ เพื่อสนับสนุนการฝึกอบรม (mass media และ audio visual aid)

ระดับจังหวัด/อำเภอ

- (1) การทำงานตามระบบส่งเสริมการเกษตร
- (2) ความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิต
- (3) เทคนิคการถ่ายทอดความรู้และการทำงานกับเกษตรกร

4. การฝึกอบรมและการประชุมในระดับต่าง ๆ ให้ถือปฏิบัติดังต่อไปนี้

ระดับจังหวัด/อำเภอ

- (1) ให้อำเภอจัดประชุมสำนักงานเกษตรอำเภอประจำเดือน เดือนละ 1-2 ครั้ง โดยมีประเด็นของการวางแผนการปฏิบัติงาน การนิเทศงาน และให้ความรู้ในการปฏิบัติงานตามความจำเป็น
- (2) ให้จังหวัด อำเภอ สามารถจัดอบรมเฉพาะกิจและการถ่ายทอดความรู้ด้วยวิธีอื่น ๆ แก่เกษตรกรตำบลและเกษตรกร โดยจำแนกเนื้อหาในการฝึกอบรมให้สอดคล้องกับแผนการผลิตในการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร และความต้องการของบุคคลเป้าหมาย
- (3) ให้จังหวัดจัดประชุมเจ้าหน้าที่ทั้งจังหวัดปีละครั้ง หลังจากการประชุมผู้บริหารทั่วประเทศเพื่อถ่ายทอดนโยบาย
- (4) ให้จังหวัดจัดประชุมเกษตรอำเภอประจำเดือน (MM) เหมือนเดิม
- (5) ให้จังหวัดจัดสัปดาห์ที่ 2 ให้ว่างจากการฝึกอบรมหรือประชุมเพื่อการทำกิจกรรมรวมทั่วประเทศ
- (6) ให้จังหวัดใช้คณะกรรมการประสานแผนการผลิตของเกษตรกรระดับจังหวัด ในการประสานงานวิจัยและส่งเสริมการเกษตร เพื่อตอบสนองความต้องการทางวิชาการ

ระดับภาค

- (1) ปรับปรุงการสัมมนาเชิงปฏิบัติการประจำปี (AW) ให้เป็นเวทีการพิจารณา/ปรับเปลี่ยนแผนงาน โครงการให้ตรงกับความต้องการของเกษตรกรในพื้นที่และการเชื่อมโยงงานวิจัยกับงานส่งเสริมการเกษตร
- (2) ยกเลิกการสัมมนาเชิงปฏิบัติการทางวิชาการ (TW) ให้ภาคจัดการฝึกอบรมเน้นการสร้างวิทยากรให้จังหวัด
- (3) ดำเนินการจัดประชุมหัวหน้าส่วนราชการสังกัดกรมส่งเสริมการเกษตรภายในภาค 2 เดือนต่อครั้ง

ระดับส่วนกลาง

- (1) ดำเนินการประชุมผู้บริหารงานส่งเสริมการเกษตรเพื่อเน้นย้ำนโยบาย
- (2) อบรมเฉพาะกิจ เน้นการสร้างวิทยากรระดับภาคและจังหวัดตามความจำเป็น

ระบบสนับสนุนปัจจัยการผลิตและเงินทุน

1. ปรับแผนงาน/โครงการให้มีเงื่อนไขน้อยลงให้สอดคล้องกับแผนการผลิตของเกษตรกร
2. นำความต้องการของเกษตรกรเสนอการสนับสนุนจากบสนับสนุนส่วนภูมิภาค และท้องถิ่น งบประมาณจังหวัด และงบประมาณจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
3. ประสานงานกับภาคเอกชนในการขอรับการสนับสนุน
4. สนับสนุนให้สถาบันเกษตรกร ให้การสนับสนุนแก่สมาชิกตามแผนการผลิตให้มากขึ้น
5. ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร ซึ่งผ่านการพิจารณาของคณะกรรมการประสานแผนการผลิตของเกษตรกรระดับจังหวัด
อำเภอ
6. ประสานงานกับสถาบันทางการเงินในการให้การสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร
7. ประสานงานกับบสนับสนุนการลงทุน ในการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

ระบบการติดตามและนิเทศงาน

การติดตามและนิเทศงานตามระบบส่งเสริมการเกษตรใหม่จะเน้นการนิเทศงานถึงระดับพื้นที่โดยเจ้าหน้าที่ทุกระดับ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมายของระบบที่วางไว้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง โดยมีสาระของแต่ละระดับ ดังนี้

ระดับส่วนกลาง

- 1) ผู้บริหารออกนิเทศงานการทำงานตามระบบใหม่โดยแบ่งเขตความรับผิดชอบที่ชัดเจน
- 2) จัดทีมติดตามนิเทศงานส่วนกลาง โดยให้มีการปรับปรุงระบบการติดตามและ นิเทศงาน โดยเน้นการติดตามและประเมินผลภาคสนามหรือเกษตรกร ซึ่งดำเนินการร่วมทีมกับของภาค งดละ 1 ครั้ง

ระดับภาค

- 1). จัดทีมติดตามนิเทศงานของภาคในการปฏิบัติงานในระดับจังหวัด โดยกำหนดพื้นที่จังหวัดที่รับผิดชอบแต่ละทีมให้ชัดเจน และให้ลงปฏิบัติการอย่างน้อย 2 เดือน/ครั้ง
- 2). มอบหมายให้นักวิชาการของภาค ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานในระดับจังหวัดที่ชัดเจน โดยให้เข้าร่วมประชุมเกษตรกรอำเภอประจำเดือน (MM) ทุกครั้ง

ระดับจังหวัด

- 1). จัดทีมจังหวัดติดตามนิเทศ และให้ความช่วยเหลือการปฏิบัติงานในระดับอำเภอ โดยกำหนดอำเภอรับผิดชอบแต่ละทีมให้ชัดเจนและให้ลงถึงพื้นที่หรือตัวเกษตรกร อย่างน้อยเดือนละครั้ง ทั้งนี้อาจจะเชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับแผนการผลิตของเกษตรกรลง ไปร่วมด้วย
- 2). ให้จังหวัดกำหนดนักวิชาการของจังหวัด ที่จะรับผิดชอบเป็นผู้ประสานแต่ละ อำเภอให้ชัดเจน โดยให้เข้าร่วมในการประชุมสำนักงานเกษตรกรอำเภอประจำเดือนทุกครั้ง

ระดับอำเภอ

- 1). เกษตรอำเภอมีหน้าที่ในการติดตามนิเทศและให้การสนับสนุนการปฏิบัติงานของเกษตรกรตำบลในพื้นที่ หรือการนำปัญหาเข้ามาร่วมแก้ไขแบบเป็นทีมในการประชุมสำนักงานเกษตรกรอำเภอประจำเดือน
- 2). จัดทีมอำเภอเข้าสนับสนุนตามแผนการผลิตของเกษตรกร โดยวางแผนช่วยเหลือซึ่งกันและกันในวันประชุมสำนักงานเกษตรกรอำเภอประจำเดือน

ระบบการสนับสนุนที่เกี่ยวข้อง

1. การพัฒนาความรู้ ทักษะ ประสิทธิภาพในการทำงานร่วมกับเกษตรกรแก่บุคลากรทุกระดับ
2. การสร้างขวัญและกำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกระดับที่สามารถปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรสำเร็จบรรลุเป้าหมาย เช่น การพิจารณาความดีความชอบ การประกาศเกียรติคุณ การศึกษาดูงานในและต่างประเทศ ฯลฯ

3. การพิจารณาเลื่อนให้ดำรงตำแหน่งสูงขึ้น ให้พิจารณาจากผลงานที่ผ่านมาของบุคคลนั้น
4. การสนับสนุนด้านวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติงาน
 - 1). เครื่องมือโสตทัศนูปกรณ์ในการปฏิบัติงาน เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เครื่องฉายสไลด์ เพื่อให้ระดับอำเภอสามารถเป็นศูนย์กลางการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่เกษตรกรได้อย่างมีประสิทธิภาพ
 - 2). เครื่องมือสื่อสาร เช่น วิทยุมือถือในระดับตำบล ระบบวิทยุเครือข่าย ตลอดจนเครื่องโทรสาร และระบบคอมพิวเตอร์ในระดับอำเภอและระดับจังหวัด เพื่อให้การประสานงานการรายงาน การแก้ปัญหา และการสนับสนุนแก่เกษตรกรเป็นไปอย่างรวดเร็ว ทันเหตุการณ์และมีประสิทธิภาพ

2.3.3 แนวทางการปฏิบัติงานระบบการทำงานในพื้นที่

2.3.3.1 การปรับปรุงแนวทางการพัฒนาการเกษตร

- 1). ศึกษาวิเคราะห์ ทบทวนข้อมูลการผลิต การตลาด สังคม ที่เปลี่ยนแปลงไปทุก ๆ ปี
- 2). ทบทวน ปรับปรุงแนวทางการพัฒนาการเกษตรระดับตำบลและหมู่บ้านเดิมให้สอดคล้องกับปัญหาความต้องการของเกษตรกรและศักยภาพของพื้นที่
- 3). จัดทำแนวทางการพัฒนาการเกษตร เป็นรายหมู่บ้านให้ชัดเจนว่าเหมาะสม จะผลิตอะไร ปริมาณเท่าไร ในเขตพื้นที่ไหน และกลุ่มเป้าหมายใด ในระยะเวลา 5 ปี โดยแยกเป็นรายปี

2.3.3.2 การจัดทำทางเลือกของเกษตรกรเป็นรายหมู่บ้าน

- 1). รวบรวม ข้อมูล เพื่อจัดทำทางเลือกประเภทต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับแต่ละหมู่บ้าน ข้อมูลที่รวบรวมได้แก่
 - (1) แนวทางการพัฒนาการเกษตร (คปพ.)
 - (2) ข้อมูลทางเลือกระดับอำเภอและระดับจังหวัด และข้อมูลทางเลือกระดับตำบลและหมู่บ้านเดิม (กรณีที่ได้จัดทำไว้แล้ว)
 - (3) กิจกรรมการเกษตรของเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จทั้งใน และนอกหมู่บ้านที่มีเงื่อนไขด้านสภาพพื้นที่ใกล้เคียงกัน
 - (4) ข้อมูลความเป็นไปได้ด้านตลาดและราคา
 - (5) ข้อมูลจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมป่าไม้ ฯลฯ
- 2). จัดทำทางเลือกประเภทต่าง ๆ ในแต่ละหมู่บ้าน โดยข้อมูลทางเลือกแต่ละประเภทจะระบุ

- (1) ประเภทและลักษณะกิจกรรม เช่น ไร่นาสวนผสม สวนสั๊กทอง การเลี้ยงสุกรขุน การเลี้ยงแม่พันธุ์สุกรเพื่อผลิตลูกขาย การทำหน่อไม้ป๊อป ฯลฯ
- (2) เหตุผลที่กำหนดว่ากิจกรรมประเภทและลักษณะตามข้อ (1) น่าจะเป็นทางเลือกสำหรับเกษตรกรในหมู่บ้าน เช่น
- เหตุผลด้านความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ เช่น ลักษณะดิน แหล่งน้ำ ภูมิอากาศ เป็นต้น
 - เหตุผลด้านความเหมาะสมกับความพร้อมและเงื่อนไขด้านต่าง ๆ ของเกษตรกร เช่น ความรู้ ทักษะ จำนวนแรงงาน และสภาพพื้นที่ เป็นต้น
 - เหตุผลด้านความเป็นไปได้ทางการตลาด ราคา และรายได้ที่เกษตรกรจะได้รับ
 - ฯลฯ
- (3) เงื่อนไขด้านต่าง ๆ ที่จะทำให้เกษตรกรมีโอกาสประสบความสำเร็จสูงสุด เมื่อนำกิจกรรมตามทางเลือกไปปฏิบัติ เช่น
- ขนาดของกิจกรรมที่เหมาะสม
 - ประเภทของเทคโนโลยีที่ใช้
 - ความรู้และทักษะของเกษตรกร
 - สภาพพื้นที่ที่เหมาะสมกับกิจกรรม
 - ฯลฯ
- (4) ต้นทุนและผลตอบแทนของกิจกรรมตามทางเลือก โดยจำแนกเป็นรายการอย่างชัดเจน เพื่อให้เกษตรกรได้พิจารณาอย่างถี่ถ้วน

ตัวอย่าง
ทางเลือกระดับหมู่บ้านประจำปี 2537
หมู่ที่ 1 ตำบลอุทัย อำเภออุทัย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ลำดับที่	ประเภทกิจกรรม	ชื่อกิจกรรม	เหตุผลในการกำหนดกิจกรรม	เงินใน	ต้นทุนและผลตอบแทน
1	การปลูกพืช	การเปลี่ยนพื้นที่นาปลูกมะม่วง	<ul style="list-style-type: none"> - การปลูกข้าวในฤดูฝนมีขีดจำกัดในการพัฒนา เนื่องจากควบคุมระดับน้ำไม่ได้ ส่วนในฤดูแล้งมักขาดน้ำทำนาปรัง - มะม่วงเป็นพืชที่จำหน่ายผลผลิตง่ายผลตอบแทนสูง สามารถควบคุมการออกดอกติดผลนอกฤดูได้ - พื้นที่อยู่ใกล้กรุงเทพ ซึ่งเป็นตลาดใหญ่ 	<ul style="list-style-type: none"> - ขนาดพื้นที่เหมาะสม ควรมีขนาดไม่ต่ำกว่า 5 ไร่ - เนื่องจากต้องทำคันดินล้อมรอบแปลง - ระดับน้ำในฤดูฝน ต้องไม่สูงกว่า 3 เมตร - จากระดับพื้นนาเดิม - พันธุ์ที่เหมาะสม คือ เชียวสวย และน้ำดอกไม้ - เกษตรกรต้องมีทุนเลี้ยงชีพในช่วง 3 ปีแรกหรือปลูกพืชอายุสั้นบนร่องสวนมะม่วง เพื่อหารายได้ก่อนมะม่วงจะให้ผลผลิต - เกษตรกรต้องมีแรงงานในครอบครัวอย่างน้อย 2 คน 	<p>ต้นทุนการผลิต 5 ไร่</p> <p>ปีที่ 1</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปรับพื้นที่ 12,500 บาท - พันธุ์ 125 ต้น 2,500 บาท - ปุ๋ยหมัก 5 ต้น 5,000 บาท - สารเคมี 500 บาท - น้ำมันเชื้อเพลิง 1,000 บาท - อื่น ๆ 2,000 บาท รวม 21,500 บาท <p>ปีที่ 2</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปุ๋ยเคมี 250 กก. 1,500 บาท - สารเคมี 1,000 บาท - น้ำมันเชื้อเพลิง 1,500 บาท - อื่น ๆ 2,000 บาท รวม 6,000 บาท <p>ปีที่ 3</p> <ul style="list-style-type: none"> - ปุ๋ยเคมี 500 กก. 3,000 บาท - สารเคมี 2,000 บาท - น้ำมันเชื้อเพลิง 2,000 บาท - อื่น ๆ 2,000 บาท รวม 9,000 บาท <p>ปีที่ 4-10</p> <ul style="list-style-type: none"> - ค่าใช้จ่ายเท่ากับปีที่ 3 <p>ผลตอบแทน</p> <ul style="list-style-type: none"> ปีที่ 3 ผลผลิต 1,250 กก. 25,000 บาท ปีที่ 4 ผลผลิต 2,500 กก. 50,000 บาท ปีที่ 5-10 ผลผลิต 6,000 กก. 120,000 บาท

2.3.3.3 การจัดทำทะเบียนครัวเรือนเกษตรกร

- 1). พบเกษตรกรเป็นรายครัวเรือนทุกครัวเรือน เพื่อรวบรวมข้อมูลสถานการณ์ และปัญหาการทำการเกษตรของเกษตรกรแต่ละครัวเรือน โดยใช้แบบสอบถามเกษตรกร (กส.2) ทุก 5 ปี
- 2). จำแนกระดับฐานะของเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้าน โดย
 - (1) สอบถามผู้นำหมู่บ้านได้แก่ ผู้ใหญ่บ้านและคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยขอให้ผู้นำจำแนกระดับฐานะของเกษตรกรในหมู่บ้านออกเป็น 3 กลุ่มระดับฐานะคือ

- ระดับฐานะดี
 - ระดับฐานะปานกลาง
 - ระดับฐานะยากจน (เกษตรกรรายย่อย)
- (2) ตรวจสอบข้อมูลฐานะของเกษตรกรตามข้อ (1) โดยใช้ตัวชี้วัด 3 ประการคือ
- สภาพบ้านเรือน
 - ทรัพย์สินประเภทต่าง ๆ
 - ขนาดของพื้นที่ทำการเกษตร
- รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ จากแบบ กส.2 ของเกษตรกรในหมู่บ้านเพื่อนำมาจำแนกระดับฐานะของเกษตรกรในหมู่บ้านเป็น 3 ระดับฐานะ
- (3) ตรวจสอบการจำแนกระดับฐานะของเกษตรกรกับเกษตรกรอื่น ๆ ในหมู่บ้าน
- (4) จัดทำทะเบียนระดับฐานะของเกษตรกร และกรอกข้อมูลระดับฐานะของแต่ละครัวเรือนลงในแบบ กส.2
- 3). สรุปข้อมูลจากแบบสอบถามเกษตรกร (กส.2) ลงในแบบทะเบียนครัวเรือนเกษตรกรระดับหมู่บ้าน (กส.4)
- 4). จัดทำแผนที่หมู่บ้านเป็นรายหมู่บ้าน โดยประกอบด้วย
- (1) ตำแหน่งบ้านเรือนเกษตรกรทุกครัวเรือน พร้อมทั้งระบุสถานภาพความเป็นผู้นำและระดับฐานะ
 - (2) เส้นทางคมนาคมในหมู่บ้าน
 - (3) แหล่งน้ำ ทั้งแหล่งน้ำธรรมชาติและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น
 - (4) พื้นที่ทำการเกษตรจำแนกเป็นประเภท เช่น พื้นที่นา พื้นที่พืชไร่ พื้นที่สวนผลไม้ เป็นต้น ทั้งภายในและภายนอกหมู่บ้าน
- 5). ใช้ข้อมูลจาก กส.2 กส.4 ทะเบียนระดับฐานะของเกษตรกร และแผนที่หมู่บ้านเพื่อ
- (1) จัดกลุ่มเป้าหมายในการนำเสนอทางเลือก
 - (2) เป็นเครื่องมือในการนำเสนอทางเลือก
 - (3) เป็นข้อมูลสำหรับประกอบการช่วยเหลือเกษตรกรวิเคราะห์ข้อเสนอแผนการผลิตและวางแผนการผลิต
 - (4) เป็นข้อมูลวางแผนการสนับสนุนเกษตรกรรายย่อย

2.3.3.4 การเสนอทางเลือกแก่เกษตรกร มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

- 1). นำเสนอแนวทางการเกษตรและทางเลือกประเภทต่าง ๆ แก่คณะกรรมการสภาตำบล และคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อ

- (1) ให้มีการตรวจสอบความเหมาะสมของแนวทางพัฒนาการเกษตร และทางเลือกประเภทต่าง ๆ
- (2) ให้คณะกรรมการฯ สนับสนุนในด้าน
 - ชี้แจงทำความเข้าใจกับเกษตรกรในพื้นที่
 - สนับสนุนงบประมาณตาม กชช.ก. งบประมาณสนับสนุนส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น โครงการพัฒนาตำบลเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรในตำบลปฏิบัติตามทางเลือก

2). ใช้ข้อมูลจาก กส.2 กส.4 และทะเบียนระดับฐานะของเกษตรกรเพื่อวางแผนจัดกลุ่มเกษตรกรเป้าหมายในการนำเสนอทางเลือกและวิธีการนำเสนอ ตามความเหมาะสมกับสภาพและเงื่อนไขของแต่ละหมู่บ้าน ในกรณีที่มีกลุ่มกิจกรรมหรือสถาบันเกษตรกรอยู่ในพื้นที่ที่ควรจัดให้กลุ่มหรือสถาบันเป็นกลุ่มเป้าหมายในการนำเสนอทางเลือก การวางแผนจัดกลุ่มเป้าหมายในการนำเสนอทางเลือกควรให้ผู้นำของแต่ละหมู่บ้านมีส่วนร่วมในการวางแผนหรือให้คำปรึกษาด้วย

3). นำเสนอทางเลือกประเภทต่าง ๆ ที่มีความเหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่ได้วางไว้ โดยให้ใช้แผนที่หมู่บ้านเป็นเครื่องมือในการนำเสนอ และควรพิจารณาใช้สื่อหรือวิธีการส่งเสริมอื่น ๆ ประกอบ เช่น การจัดนิทรรศการ การใช้ประโยชน์จากหอกระจายข่าว การใช้เอกสารคำแนะนำ และการนำเกษตรกรไปศึกษาดูงานตามความเหมาะสม

การนำเสนอทางเลือกควรเริ่มจากการนำเสนอสถานการณ์ ปัญหาและศักยภาพ การทำการเกษตรในหมู่บ้าน และกระตุ้นให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

2.3.3.5 การช่วยเกษตรกรทำแผนการผลิต มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1). รวบรวมข้อเสนอแผนการผลิตของเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้าน (แบบ กส.3) หลังจากที่ได้นำเสนอทางเลือกแก่เกษตรกรแล้ว ในกรณีที่เกษตรกรยังไม่สามารถตัดสินใจได้ ก็ควรให้เวลาแก่เกษตรกรในการพิจารณาไตร่ตรองประมาณ 3-7 วัน

2). จัดกลุ่มของข้อเสนอแผนการผลิตของเกษตรกร (กส.3) ตามประเภทกิจกรรม

3). เชิญเกษตรกรที่มีข้อเสนอแผนการผลิตเป็นประเภทกิจกรรมเดียวกัน หรือคล้ายคลึงกัน มาร่วมกันวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้ ทางวิชาการและความคุ้มค่าในด้านรายได้ ในโอกาสนี้ให้ใช้ข้อมูล กส.2 และ กส.4 ประกอบในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่เกษตรกร และหากเป็นข้อเสนอประเภทกิจกรรมที่นอกเหนือจากการปลูกพืชก็ควรประสานงานให้ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาช่วยในการวิเคราะห์ด้วย

4). ในกรณีเกษตรกรตัดสินใจร่วมกันแล้วว่ากิจกรรมตามข้อเสนอมีความเป็นไปได้ในการผลิต ให้ช่วยเกษตรกรจัดทำรายละเอียดแผนการผลิตอันประกอบด้วย

- (1) ขนาดการทำกิจกรรมของแต่ละราย
- (2) ขั้นตอนต่าง ๆ ในการดำเนินการตามกิจกรรม
- (3) ช่วงเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอน
- (4) ทุนและปัจจัยการผลิต ที่จะใช้ในแต่ละขั้นตอน
- (5) บทบาทหน้าที่ของเกษตรกรที่มีแผนการผลิตเหมือนกัน ในการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น
 - การรวมตัวกัน ซื้อและจัดหาปัจจัยการผลิต
 - แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และประสบการณ์ในการทำกิจกรรม
 - การรวมตัวกันดำเนินการด้านการตลาด
 - การติดต่อประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่สามารถให้การสนับสนุนได้
 - ฯลฯ

5). ในกรณีที่เกษตรกรช่วยกันวิเคราะห์แล้วลงความเห็นว่าเป็นไปไม่ได้ทางวิชาการหรือไม่คุ้มค่าด้านผลตอบแทน ควรพิจารณานำเสนอทางเลือกอื่น ๆ แก่เกษตรกร

6). สรุปจำนวนและประเภทกิจกรรมในระดับหมู่บ้านลงในแบบ กส.5/1 แยกเป็นประเภทตามหน้าที่และความรับผิดชอบ ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้อำเภอส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องพิจารณาให้ความเห็นต่อคณะกรรมการประสานแผนการผลิตของเกษตรกรระดับอำเภอ ก่อนที่คณะกรรมการฯ จะประชุมพิจารณาสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

2.3.3.6 การสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร

1). จัดทำแผนปฏิบัติงานสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกรประจำปีโดยใช้ข้อมูลแผนการผลิตของเกษตรกร นโยบาย โครงการและกิจกรรมที่ได้รับการจัดสรร รวมทั้งการสนับสนุนจากหน่วยงานและภาคเอกชนอื่นมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผน

2). รวบรวมแผนการผลิตประเภทต่าง ๆ ของเกษตรกรในแต่ละหมู่บ้าน เสนอแก่สภาตำบลเพื่อขอการสนับสนุนงบประมาณตามระบบ กชช.ภ. และอื่น ๆ

3). ใช้โครงการและงบประมาณ ที่ได้รับจัดสรรไปสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร และวางแผนการถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีแก่เกษตรกรเพื่อให้สามารถดำเนินการตามแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4). ในกรณีที่เมืองค์กร หรือสถาบันเกษตรกรในหมู่บ้าน ควรกระตุ้นและเปิดโอกาสให้
องค์กรหรือสถาบันเกษตรกรมีบทบาทในการสนับสนุนการทำกิจกรรมตามแผนการผลิตของ
เกษตรกรในด้าน

- (1) การจัดหาและบริการปัจจัยการผลิต และเงินทุน
- (2) การให้ความรู้ในการทำกิจกรรมแก่สมาชิก
- (3) การรวบรวมผลผลิตของสมาชิกและการดำเนินงานด้านการตลาด
- (4) ฯลฯ

5). สนับสนุนให้เกษตรกรที่มีแผนการผลิตประเภทเดียวกันหรือคล้ายคลึงกัน ร่วมกัน
ดำเนินงานในลักษณะ "กลุ่มกิจกรรม"

6). ร่วมกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องติดตามการทำกิจกรรมตามแผนการผลิต
ของเกษตรกรเพื่อช่วยให้คำแนะนำและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น

2.3.3.7 การจัดทำแผนปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรประจำเดือน ให้จัดทำในวัน
ประชุมสำนักงานเกษตรอำเภอประจำเดือน โดยมีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1). กำหนดวัน เวลา สถานที่ เรื่องหรืองานที่ปฏิบัติ บุคคลเป้าหมาย และความต้องการ
การความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่คนอื่น ๆ ให้สอดคล้องกับการกิจและ
กิจกรรมตามแผนสนับสนุนการผลิตของเกษตรกรประจำปี รวมทั้งงานเน้นหนักที่ได้รับ
การสนับสนุนในลักษณะเป็นทีมจากอำเภอและจังหวัด โดยให้ระบุดำเนินการในช่วง
ระหว่างวันประชุมสำนักงานเกษตรอำเภอประจำเดือนแต่ละครั้ง

2) สรุปเสนอความต้องการสนับสนุนและช่วยเหลือจากเกษตรอำเภอและเจ้าหน้าที่
ประจำสำนักงานเกษตรอำเภอคนอื่น ๆ ในลักษณะการปฏิบัติงานเป็นทีม เพื่อให้ผลงาน
ที่ปฏิบัติในบางวัน บางพื้นที่มีประสิทธิภาพ

3). เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทุกคนร่วมกันปรับแผนปฏิบัติงานของตนเอง ให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติงานเป็นทีม

4). จัดทำแผนปฏิบัติงานรายบุคคลแล้วเสนอให้เกษตรอำเภอรอบ และเก็บไว้สนับสนุนการปฏิบัติงานต่อไป

แผนปฏิบัติงานส่งเสริมการเกษตรประจำเดือน

ชื่อ.....ตำแหน่ง.....

รับผิดชอบ 1) ตำบล.....หมู่ที่.....

2) ตำบล.....หมู่ที่.....

ระหว่างวันที่.....ถึงวันที่.....

วันเดือนปี	สถานที่ (ตำบล/หมู่ที่/ จะปฏิบัติงาน)	เรื่อง/งานที่ปฏิบัติ	บุคคลเป้าหมาย	เจ้าหน้าที่สนับสนุน และช่วยเหลือการ ปฏิบัติงาน